

**Лекция на министъра на отбраната Ангел Найденов на тема
„Основни тези за осъществяване на концепцията за развитие на
способностите на НАТО до 2020 година. Предизвикателства и
приоритети на българската отбранителна политика“**

25 юни 2013 г., Военна академия „Г. С. Раковски“

**Ваше Превъзходителство посланик Марси Рийс,
Уважаеми генерал-лейтенант Василев,
Уважаеми комодор Ангелов,
Уважаеми генерали, адмирали, офицери,
Уважаеми дами и господа,**

Изпитвам вълнение, заставайки на катедрата в аулата, защото именно тук, сред хората, участници в дискусиата, виждам свои преподаватели, а доскоро седях някъде отзад на редовете. Пристъпвам към тази лекция и разбира се към участието в дискусиата с много висока степен на отговорност и искам да кажа, че нямах никакви колебания да приема поканата за участие на председателя на сдружение „Джордж Маршал - България“ о. р. полковник Илия Налбантов. Благодаря на ръководството и на членовете на сдружението за възможността да открия днешната конференция по тема, достатъчно респектираща и много амбициозна като цели.

Със сигурност инициативата „Свързаност на силите“, чиито национални предизвикателства ще дискутираме, има много голям потенциал. Твърди се, че тази инициатива може да се развие до мащабите на една друга инициатива, която добре познаваме и която стана платформа на нашето присъединяване към НАТО – инициативата „Партньорство за мир“, която продължава и до днес.

На инициативата „Свързаност на силите“ следва да гледаме не само като на катализатор за ефективността на подготовката, военните учения, засилването на оперативната съвместимост, особено след редуцирането на нашето участие в Афганистан, но също така и като на обещаващ механизъм за укрепване на солидарността между съюзниците. Всъщност тема, която много силно присъстваше и в изказването на Н. Пр. посланик Марси Рийс. Тази тема засилва своята актуалност, най-малко поради две причини извън традиционния смисъл на понятието „солидарност“. Разбира се на първо място това са финансовите ограничения, редуцирането на средствата за отбрана - процес, който засяга всяка една страна-членка на Алианса, в това число и най-голямата в лицето на САЩ. И втората причина е споделянето на усилията и на отговорностите – тема, която присъстваше много силно и на приключилата в Брюксел среща на министрите на отбраната. Инициативата на НАТО за свързаност на силите е изключително интересна не само за тясно професионалната аудитория, но и за широки обществени кръгове. Уверен съм, че тя ще се превърне в поредица от форуми.

Нека да се опитам да провокирам вашия интерес с няколко виждания за развитието на националната отбранителна политика през следващите години, без да правя опит с това да изчерпя всички акценти, приоритети или съответно коментари, които могат да бъдат добавени в тази посока. Страната ни е сериозно засегната и все още остава в плен на последствията от финансовата, икономическата и социалната криза.

Бедността и мизерията се превърнаха в основен начин на живот на близо 50 процента от българските граждани. Безработицата, а и темповете на

нарастване на безработицата ни нареждат сред първите 5 държави в рамките на Европейския съюз. И това са реалности, които не могат да бъдат пренебрегнати. Събитията от последните дни, провокирали абсолютно справедливите протести на българските граждани, за пореден път показват колко крехък е политическият и социалният мир в страната. И всичко това, уважаеми дами и господа, се случва на деветата година от членството ни в НАТО и съответно седем години от приемането ни в Европейския съюз.

Погледнем ли и около България, не е трудно да установим, че страната ни се намира в недотам безопасната и сигурната част на Европа, географски недалеч от конфликтни региони. От друга страна разположението на страната ни създава условия за международен трафик, за трасета, включително на енергоносители. На границата сме между християнска Европа и ислямския свят. Пред тази висококомпетентна аудитория не бих се впуснал в анализ на рисковете и на заплахите. Бих искал да отбележа няколко въпроса.

Икономическите, политическите и властовите отношения в обкръжаващия ни свят постоянно се променят. Стари заплахи изчезват. На тяхно място се появяват нови. Климатът се променя. Природните ресурси стават все по-оскъдни. Главоломно нараства енергийната зависимост. Населението на света продължава да расте. Населението на Европа застарява. Технологичното развитие продължава да създава нови възможности. Технологиите струват скъпо, а тяхното развитие създава нови условия и рискове. Чувството за несигурност в бъдещето нараства и то за големи групи от населението на света. Социалните, финансовите и икономическите кризи, случващи се на други места по света, въздействат и върху нашето общество, а понякога

директно и непосредствено застрашават нашата сигурност и благополучието на българските граждани.

Сигурността и отбраната са неделими категории. По този начин следва да разглеждаме и вътрешната и международната сигурност от една страна, и от друга – националната и колективната отбрана. Процесът на глобализация и връзката между нашата вътрешна и външна сигурност недвусмислено доказва, че много проблеми в нашето общество се влияят от международните фактори.

Основен въпрос продължава да бъде дали националната сигурност може и трябва да бъде постигана чрез инвестиции за сигурност само в страната или чрез ангажиране и занапред с противодействие и неутрализиране на заплахите за нашата сигурност извън пределите на България.

Тясната връзка между вътрешната и външната ни сигурност показва, че една комбинация от подходи е приемливото и ефективното решение. Намирането на правилния баланс при инвестирането във вътрешната и колективната сигурност и отбрана е по-ефективно и по-евтино, отколкото инвестирането само в националната сигурност.

Възникват и въпросите каква роля в условията на непредсказуемост в развитието на заплахите и рисковете в света да бъде отредена на въоръжените ни сили. Какви въоръжени сили ще бъдат необходими през следващите години, за какви сценарии, при каква вероятност да бъдат подготвени, какви са нашите възможности и съответно към какво се стремим. Какво е състоянието на въоръжените сили и тяхното ресурсно осигуряване днес, след

иначе прекрасно написаните стратегически документи, с които разполагаме и в които би следвало да търсим отговорите на тези и на много други въпроси, свързани с отбраната и с военната сигурност. Намираме ли отговорите на въпросите?

Вероятно иначе нелошо написаните документи дават частичен отговор, включително и на ключовия въпрос как да се осигури сигурността и отбраната на страната. Но все пак в идеалния случай – твърди се, че при модерните съвременни отбранителни системи съотношението между трите основни компонента, свързани с ресурсното осигуряване, издръжка на личен състав, подготовка на учения, операции, т. е. текуща издръжка, модернизация, трябва да бъдат в съотношението 40:30:30. Лансирани са различни варианти през годината на това съотношение за България, но болезнената истина е, че през тази година цифрите изглеждат така: заплати т.е. издръжката – 74 %, текуща издръжка – 21 % и модернизация – едва 5 %. Изводът е, че държавата е в дълг на въоръжените сили. При цялото съобразяване с финансовото състояние и с потребностите на другите бюджетни системи и без желанието да създавам конфликт между отбраната и другите сфери, в които има нужда от средства, е ясно, че поредицата от намаляването на средствата за отбрана, орязването на бюджета за отбраната води до критични състояния.

За щастие, Въоръжените сили на Република България, хората, ангажирани професионално и житейски с отбраната и с военната сигурност, в униформа или цивилни служители, са в състояние да изпълняват конституционно възложените им задачи и да гарантират сигурността, териториалната цялост и независимостта на страната.

При огромно натоварване, включително с рискове за хората, които са ангажирани в Българската армия, в структурите на подчинение на министъра на отбраната и в отбранителната система.

Отбраната днес не се радва на широка политическа и социална подкрепа. Българските военнослужещи, излагащи се на опасност в интерес на обществото, е естествено да разчитат на достатъчно модерни, ефективни и сигурни военни платформи, качествена екипировка, добро оборудване и инфраструктура, с която да са напълно подготвени за справяне с поставените задачи. Променящият се и непредсказуем свят, в който живеем, днес не ни дава лукса да правим безкрайни компромиси със способностите на нашите въоръжени сили.

Осигуряването на сигурността и защитата са част от конституционните и законните изисквания, очаквани от гражданите на страната. Затова аз смятам, че е налице и сериозна необходимост от провеждането на един нов Стратегически преглед на системата за сигурност и за отбрана. Подчертавам – на системата за сигурност и за отбрана. Основната цел на такъв преглед е да се предостави достоверна и обективна картина на системата като цяло, както и да отговори на очакванията този преглед да помогне за определяне и на насоките за развитие на въоръжените сили и в дългосрочен период. План, който да съответства на одобрените цели в пакета от цели за способности на силите в периода 2014 г. – 2028 г. Необходима е достатъчно добре разчетена, обмислена, с ясно посочени срокове и източници на финансиране, инвестиционна програма за модернизиране на българските въоръжени сили.

Изборът на начините за определяне на отбранителната политика и определянето на нивото на разходите за отбрана са и право и отговорност на политическото ръководство на страната, но онова, което се очаква от Стратегическия преглед на отбраната и сигурността е да очертае насоките и да предложи варианти за избор.

Решения относно бъдещето на въоръжените сили трябва да се вземат изрично на основата на анализ на рисковете и заплахите за сигурността в бъдеще. Това е христоматийна истина. Несигурността за бъдещето винаги е съществувала. Налице са разбирания и оценки, които ясно показват, че неопределеността в развитието на международната сигурност в следващите двадесет години е по-голяма, отколкото в края на Студената война. Светът очевидно ще бъде много по-различен през 2030 г. Колко различен и какви ще са последициите от тези промени е въпрос за „един милион“.

Какво означава всичко това за нас? На първо място България, заедно с нашите съюзници и партньори, трябва да се противопостави на влошаването на перспективите пред сигурността. Това следва да се осъществява като се поддържат достатъчно надеждни, осигурени, гъвкави военни способности, допълващи се или допълващи способности в колективната система.

На следващо място е необходим по-интегриран подход във взаимодействието на въоръжените сили и гражданските структури. Армията у нас е призвана да предоставя помощ на населението и гражданските организации по време на природни бедствия, аварии, инциденти, произшествия. В този контекст ние наблюдаваме разширяване на спектъра от дейности, за които въоръжените

сили трябва да се готвят и за които трябва да притежават необходимите способности, подготовка и ресурсно осигуряване.

Около и след срещата на държавните и правителствените ръководители в Чикаго през миналата година и на срещата на министрите на отбраната в Брюксел тази година все по-често се говори за изграждане и развитие на многонационални колективни способности. Част от този дебат засяга споделянето на отговорността и тежестите в Алианса. И това е една тема, която постоянно стои на вниманието на съюзниците в НАТО.

Напоследък все по-отчетливо звучи и опасението от задълбочаващата се пропаст в технологично отношение и съответно зависимост на Европа от военния потенциал на САЩ. Годишно САЩ изразходват около три пъти повече от това, което европейските страни-членки на НАТО правят заедно. Затова и занапред европейските съюзници в НАТО вероятно ще трябва да разчитаме повече на себе си в областта на сигурността, което допълнително подчертава необходимостта и от по-силен европейски компонент в отбранителната политика, без той да изглежда като противовес на Атлантическия компонент, на приноса на САЩ. Това може да стане, разбира се, чрез обединяване на усилията на европейските съюзници. Страните-членки от Европа, които не могат да отделят повече за отбрана, следва да го правят по-добре и с много по-висок коефициент на полезно действие.

При обединяването и споделянето на усилията в колективната отбрана и съвместните многонационални операции за разрешаване на кризи постоянно възниква въпросът кои задачи могат най-добре да се изпълнят от едни съюзници и кои от други. За предимствата на специализацията и очевидната

неизбежност от това в известен смисъл рисково начинание се заговори особено настойчиво в последните години. Предимствата на специализацията са, че отделни страни могат да концентрират своите отбранителни усилия в ясно определен пакет на задачи и способности, което също така ще избегне фрагментирането и дублирането на усилията в многонационален контекст. Това обаче изисква доверието и желанието на страните да споделят традиционни и то суверенни права за вземане на решения за използване и осигуряване на взаимен достъп до способности. В момента не се вижда особен ентузиазъм за специализация сред съюзниците и всъщност това, като посока на усилията, принципно се приписва на по-малките държави.

Въоръжените сили изпълняват и национални задачи, които би било трудно да се делегират на въоръжени сили на други страни и това също е тема за сериозен размисъл. Специализацията, която по същество се свежда до развитие на едни способности за сметка на други, е била отхвърлена в рамките на разсъжденията в България в предишни периоди от време, като възможност за по-нататъшно развитие на въоръжените ни сили. Опасенията все още са, че дори и в съюзен формат към специализацията следва да се подхожда предпазливо с оглед на риска за държавите с по-малки като численост въоръжени сили и със силно ограничени ресурси.

В заключение ще кажа, че на такива и на много други въпроси трябва да отговорят серии от дискусии, експертизи, военни и съответно политически решения. Нямам амбицията да изчерпвам всички теми или въпроси, които носят обсъжданията в различните формати в страните-членки на НАТО или съответно разсъжденията в различните неправителствени организации. Но моите очаквания са, че именно в една академична среда, поставяйки въпроси,

които в някои случаи могат да звучат и като предизвикателство, можем да разчитаме на онези предложения и инициативи, които са необходими за по-високото качество и капацитет на българската отбранителна система.

Благодаря ви за вниманието!